

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на

Полина Евгениева Арази –
докторант към катедра „Водни спортове“
на **НСА „Васил Левски“**

на тема: **„Въздействие на спортно-подготвителните игри в приобщаваща среда върху развитието на ученици със специални образователни потребности в началната училищна възраст“**
за присъждане на образователната и научна степен **„Доктор“**
в област на висшето образование: **7. Здравеопазване и спорт,**
професионално направление: **7.6 Спорт,**
докторска програма: **„Теория и методология на спортната наука“**

Научен ръководител: **проф. Майя Нейчева – доктор**

Данни за докторанта

Полина Арази завършва бакалавърска степен на НСА „В. Левски“ през 2006 г., с придобити специалности „Спорт - треньор по волейбол“ и „Учител по физическо възпитание и спорт“, а през 2014 г. придобива и ОКС „Магистър“ по АФАС.

От 2012 г. до сега работи като учител по физическо възпитание и спорт в основно училище в гр. Пардес Хана (Израел), където активно работи с деца със специални образователни потребности от аутистичния спектър. Междувременно е координатор по пътна безопасност и по програма „Амирим“, треньор по волейбол в Levinsky Wingate College и спортен коментатор в Израелската национална спортна телевизия (Chanel 5). Като учител, два пъти (през 2017 и 2022 г.) е удостоявана със званието „Най-добър учител по физическо възпитание и спорт“, а през 2017 г. печели и приз за „Най-добър координатор по пътна безопасност“ на район Хайфа (Израел).

Полина Арази има богата спортно-състезателна кариера в областта на волейбола. С клубния си отбор постига призови класирания в държавни първенства и турнири за различни купи. В периода 1995-2000 г. е участвала в

националния отбор на България. През 1999 г. получава приз за най-добра волейболистка на България през сезон 1998/1999 г.

Между 2000 и 2012 г. се състезава за националния отбор на Израел и участва в голям брой шампионати, в т.ч. и в Европейско първенство, където отново доказва високото си спортно-техническо ниво.

Всичко посочено до тук, е доказателство за високоразвитите социални умения и компетенции на докторантката. Същата владее свободно английски език и иврит и работи с различни компютърни програми.

Подробности за процедурата

Полина Арази е зачислена за докторант в задочна форма на обучение към катедра „Водни спортове“ със заповед на Ректора на НСА „В. Левски“ (ЗП - 939 / 11.06.2019 г.) и е отчислена с право на защита (ЗП – 334), считано от 04.12.2023 г.

По време на обучението в докторска степен не са допуснати процедурни нарушения. Докторантката успешно е изпълнила изискванията на Закона за развитие на академичния състав в Република България и на Правилника на НСА „В. Левски“ за прилагането на този закон.

Направената от компетентните органи проверка на представения за защита дисертационен труд установява, че „...не са установени недопустими граници на плагиатство“ (Служебна бележка № Р1 – 191 / 25.02.2025 г.).

След проведено успешно вътрешно обсъждане на дисертационния труд, е стартирана процедура за провеждане на публична защита пред научно жури.

Данни за дисертационния труд и автореферата

Поставеният за разглеждане проблем, отнасящ се до обучението на деца със специални образователни потребности в приобщаващата среда на началното училище, е актуален и социално значим. Това определя изключителната навременност на настоящия дисертационен труд, както и неговия принос за обогатяване на прилаганите средства и методи в процеса на усъвършенстване на приобщаващото физическо възпитание, с оглед на съвременните подходи за въздействие върху децата със СОП, в т.ч. и тези от аутистичния спектър.

Представеният за рецензиране дисертационен труд е в обем от 152 стр., в т.ч. 12 таблици, 31 фигури, 7 приложения и списък на проучените специализирани литературни и документални източници.

Разработката притежава редица качества, които безспорно имат **приносен характер** и в най-общ вид се свеждат до следното:

- **извършено е сериозно теоретично проучване**, с помощта на 123 литературни и документални източника (96 – на кирилица, 25 – на латиница и 2 интернет сайта), на базата на което са представени различните образователни варианти за обучение на децата със СОП във времето и в различните страни, включително в Израел, разкрити са особеностите на обучението на тези деца, направена е характеристика на уврежданията, с акцент върху децата от аутистичния спектър, разкрито е влиянието на физическата активност и игровата дейност върху тяхното развитие;
- **приложената методология е разработена на високо ниво**, в съответствие със съвременните изисквания на спортната наука, което е предпоставка за успешно и коректно решаване на целите и задачите на изследването;
- **разработена е специализирана методика** за развиване на физическите качества и двигателните способности на деца със СОП в приобщаващата среда на началното училище;
- **проведен е коректен спортно-педагогически експеримент**, който позволява на докторантката да твърди, че прилагането на средствата на спортно-подготвителните игри водят до значими промени в уменията на децата да боравят с топката на място, което оказва положително влияние върху точността на техните движения – факт повишаващ възможностите за успешна социална интеграция на тези деца;
- предложеният **механизъм за оценяване на нивото на различните признаци**, както и разработените индивидуални оптимизационни модели, със сигурност ще повишат ефективността на бъдещата работа с всяко от наблюдаваните деца;

- разкритата **факторна структура** е позволила да бъдат определени основните фактори на физическото развитие, физическата подготвеност и специфичните двигателни умения на децата с аутизъм от изследваната съвкупност – интересно е да бъде отбелязано, че с най-голяма значимост при тях е общата издръжливост и бързината на придвижване, както и умението на децата да боравят с топката на място, следвани от умението за придвижване по терена с топка (дриблиране) и чак на трето място по значимост е морфологичното развитие на децата. Обикновено при здрави спортуващи деца на тази възраст (7-8-годишни) антропометричните показатели се появяват още в първия фактор и това най-често е свързано с наличието в групите на деца с наднормено тегло;
- в дух на коректност, докторантката отчита, че апробираната методика се нуждае от някои корекции, както и че периодът от 5 месеца е недостатъчен за пълно достигане на крайните цели – тези деца се нуждаят от продължителни и целенасочени грижи и голяма упоритост и надежда от страна на спортните педагози, че извършваната работа оказва положителен ефект върху тях.

Изводите и препоръките са представени точно и ясно.

Дисертационният труд е написан на добър език и стил и е подходящо онагледен.

Необходимо е специално да бъде отбелязано, че при организирането на експерименталната работа са спазени изискванията за получаване на съгласие от родителите и още – посочени са ограниченията, свързани с прилагането на резултатите от изследванията.

Като положителен отчитам факта, че докторантката се е съобразила изцяло с препоръките, направени по време на вътрешното обсъждане, за нанасяне на някои корекции.

Авторефератът е разработен според изискванията и представя коректно съдържанието на дисертационния труд. Документите, придружаващи работата,

са изготвени прецизно. Представените, в съответствие с изискванията, 2 научни публикации са свързани с темата на разработката.

Моля, при защитата докторантката да даде малко повече информация за организирането и провеждането на допълнителната работа в лагерни условия с тези деца (кой е организатор, кои са специалистите, работещи с децата, каква е ролята на родителите)?

В ***заклучение***, считам, че разработваният проблем е с висока научно-приложна стойност. Извършена е сериозна изследователска работа и коректно са анализирани и представени резултатите от нея. Дисертационният труд напълно отговаря на изискванията на ЗРАС и Правилника на НСА "В. Левски" за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности.

Всичко това ми дава основание, с убеденост да заявя своя ***положителен вот за присъждане на Полина Арази на образователната и научна степен „Доктор“*** в област на висшето образование ***7. Здравеопазване и спорт***, професионално направление ***7.6. Спорт***, докторска програма ***„Теория и методология на спортната наука“***.

**07.04.2025 г.
София**

**Рецензент:
(проф. Росица Църова – доктор)**

REVIEW

of the doctoral thesis of

Polina Evgenieva Arazi -

PhD student at the ***Department of Water sports***
on the ***National Sports Academy "Vassil Levski" (Sofia)***

on the topic: **IMPACT OF SPORTS-PREPARATORY GAMES IN AN INCLUSIVE ENVIRONMENT ON THE DEVELOPMENT OF STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL NEEDS IN PRIMARY SCHOOL AGE**

for awarding of the educational and scientific degree "***Doctor***"
in the field of higher education: ***7. Healthcare and sports,***
professional direction ***7.6. Sports,***
doctoral program ***„Theory and Methodology of Sports Sciences“***

Scientific supervisor: ***Full Prof. Maya Neycheva, PhD***

Data on the PhD candidate

Polina Arazi graduated with a bachelor's degree from the National Sports Academy "Vassil Levski" in 2006, with the specialties "Sport - Volleyball Coach" and "Teacher of Physical Education and Sports", and in 2014 she acquired the Master's degree in AFAS.

Since 2012 she has been working as a teacher of physical education and sports in a primary school in the town of Pardes Hanna (Israel), where she actively works with children with special educational needs from the autism spectrum. In the meantime, she is a road safety and Amirim coordinator, a volleyball coach at Levinsky Wingate College and a sports commentator for Israel's National Sports Television (Channel 5). As a teacher, she was twice (in 2017 and 2022) awarded the title of "Best Teacher of Physical Education and Sports", and in 2017 she also won the prize for "Best Road Safety Coordinator" of the Haifa District (Israel).

Polina Arazi has a rich sports and competitive career in the field of volleyball. With her club team, she achieved prize rankings in state championships and tournaments for various cups. In the period 1995-2000, she participated in the

Bulgarian national team. In 1999, she received a prize for the best player of Bulgaria for the 1998/1999 season.

Between 2000 and 2012, she competed for the Israeli national team and participated in a large number of championships, including the European Championship, where she once again proved her high sports and technical level.

Everything mentioned so far is evidence of the highly developed social skills and competencies of the doctoral student. She is fluent in English and Hebrew and works with various computer programs.

Details of the procedure

Polina Arazi was enrolled as a doctoral student in part-time study at the Department of Water Sports by order of the Rector of the National Sports Academy "V. Levski" (ZP - 939 / 11.06.2019) and was discharged with the right to defend (ZP - 334), effective from 04.12.2023.

No procedural violations were committed during the doctoral studies. The doctoral student successfully fulfilled the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and of the Regulations of the National Sports Academy "Vassil Levski" for the implementation of this law.

The examination of the dissertation submitted for defence by the competent authorities established that "...no unacceptable limits of plagiarism were established" (Official Note No. P1-191/25.02.2025).

After a successful internal discussion of the dissertation, a procedure for conducting a public defence before a scientific jury has been launched.

Data for the dissertation and the abstract

The problem set for consideration, relating to the education of children with special educational needs in the inclusive environment of primary school, is topical and socially significant. This determines the exceptional timeliness of the present dissertation, as well as its contribution to enriching the means and methods applied in the process of improving inclusive physical education, in view of modern approaches to influencing children with special educational needs, including those on the autism spectrum.

The dissertation submitted for review is developed on 152 pages, including 12 tables, 31 figures, 7 appendices and a list of the specialized literary and documentary sources studied.

The development has a number of qualities that undoubtedly have a **contributing character** and, in general, are reduced to the following:

- **a serious theoretical study** was carried out, using 123 literary and documentary sources (96 – in Cyrillic, 25 – in Latin and 2 Internet sites), on the basis of which the various educational options for training children with special educational needs over time and in different countries, including Israel, were presented, the peculiarities of the training of these children were revealed, a characterization of the disabilities was made, with an emphasis on children from the autistic spectrum, the influence of physical activity and play activity on their development was revealed;
- the applied **methodology** was developed **at a high level**, in accordance with the modern requirements of sports science, which is a prerequisite for successful and correct solution of the goals and objectives of the study;
- a specialized methodology for development of the physical qualities and motor abilities of children with special educational needs in the inclusive environment of primary school was developed;
- **a correct sports-pedagogical experiment** was conducted, which allows the doctoral student to claim that the application of the means of sports-preparatory games leads to significant changes in the children's skills to handle the ball on the spot, which has a positive impact on the accuracy of their movements - a fact that increases the possibilities for successful social integration of these children;
- the proposed **mechanism for assessing the level of various signs**, as well as the developed individual optimization models, will certainly increase the effectiveness of future work with each of the observed children;
- the revealed **factor structure** has allowed to determine the main factors of physical development, physical fitness and specific motor skills of children with autism from the studied population – it is interesting to note that the most important for them is the general endurance and speed of movement,

as well as the children's ability to handle the ball on the spot, followed by the ability to move around the field with the ball (dribbling) and only in third place in importance is the morphological development of children. Usually in healthy sports children of this age (7-8 years old) anthropometric indicators appear already in the first factor and this is most often associated with the presence of overweight children in the groups;

- in the spirit of fairness, the doctoral student recognizes that the approved methodology needs some adjustments, as well as that the period of 5 months is insufficient to fully achieve the final goals - these children need long-term and targeted care and great perseverance and hope on the part of the sports educators that the work being done has a positive effect on them.

The conclusions and recommendations are presented accurately and clearly.

The dissertation is written in good language and style and is appropriately illustrated.

It is necessary to specifically note that the requirements for obtaining parental consent were met when organizing the experimental work, and also – the limitations related to the application of the research results are indicated.

As a positive, I note the fact that the doctoral student fully complied with the recommendations made during the internal discussion to make some corrections.

The abstract is developed according to the requirements and correctly presents the content of the dissertation. The documents accompanying the work are prepared precisely. The 2 scientific publications presented, in accordance with the requirements, are related to the topic of the work.

Please, during the defence, the doctoral student to provide a little more information about the organization and conduct of the additional work in camp conditions with these children (who is the organizer, who are the specialists working with the children, what is the role of the parents)?

In conclusion, I believe that the problem being developed is of high scientific and applied value. Serious research work has been carried out and its results have

been correctly analysed and presented. The dissertation work fully meets the requirements of the Law on the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and of the Regulations of the National Sports Academy "Vassil Levski" for acquiring scientific degrees and holding academic positions.

All this gives me a reason, with conviction, to declare my ***positive vote for awarding Polina Arazi the educational and scientific degree "Doctor"*** in the field of higher education ***7. Healthcare and Sports***, professional field ***7.6. Sports***, doctoral program "***Theory and Methodology of Sports Science***".

07 April 2025

Sofia

Reviewer:.....

(Full Prof. Rossitza Tzarova – PhD)